

Informatienota

Datum vergadering	: 26 mei 2020
Registratienummer	: IN/071
Portefeuillehouder	: Ton van Maanen
Bijlage(n)	: 4
Onderwerp	: Aanpak financiële beheersing sociaal domein

Onderwerp

Aanpak financiële beheersing sociaal domein

Kennismemen van de aanpak financiële beheersing sociaal domein, door kennis te nemen van:

1. Bestuurlijke planning financiële beheersing sociaal domein 2020
2. Afwegingskaders sociaal domein
3. Maatregelen grip op sociaal domein
4. Financiële analyse sociaal domein

Inleiding

In de raadsvergadering van 3 maart 2020 heeft wethouder van Maanen de raad geïnformeerd over een te verwachten tekort 2019 op de uitvoering binnen het sociaal domein, met name op de terreinen jeugd en Wmo. Dit tekort bedraagt circa EUR 2 miljoen ten opzichte van de bijgestelde begroting 2019. Zonder ingrijpen worden vergelijkbare of zelfs hogere tekorten verwacht voor 2020 en volgende jaren.

De gemeente heeft de plicht om wetten op het gebied van sociaal domein uit te voeren of te laten uitvoeren. Voorbeelden van die wetten zijn de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet (Pw). In de manier waarop die wetten uitgevoerd worden zit een grote mate van gemeentelijke beleidsvrijheid.

De omvang van het tekort onderstreept de noodzaak tot spoedige actie. In het traject om te komen tot financiële beheersing binnen het sociaal domein hebben wij de afgelopen maanden gebruik mogen maken van de VNG-visitatiecommissie. De VNG visitatiecommissie heeft in maart 2020 zijn concept rapportage opgeleverd. Een definitieve versie, inclusief bestuurlijke reactie, wordt voor 1 juni 2020 door het college vastgesteld. De concept rapportage van de VNG bevestigt ons in de aanpak om zo snel mogelijk maatregelen te treffen die bijdragen aan een betere beheersing van de financiën sociaal domein. De VNG adviseert daarnaast om het inhoudelijke visietraject sociaal domein, dat volgens onze bestuurlijke agenda voor het vierde kwartaal van 2020 staat gepland, zo veel als mogelijk te versnellen. Dit geeft richting aan de doelstellingen op de langere termijn.

Kernboodschap

De tekorten 2019 binnen het sociaal domein onderstrepen de noodzaak om te komen met een plan van aanpak financiële beheersing sociaal domein, inclusief een eerste opsomming van concrete maatregelen die bij moeten dragen aan de financiële beheersbaarheid binnen het sociaal domein. Deze aanpak bestaat uit:

1. Bestuurlijke planning financiële beheersing sociaal domein 2020
2. Afwegingskaders sociaal domein
3. Maatregelen grip op sociaal domein
4. Financiële analyse sociaal domein

De inspanningen en maatregelen zijn erop gericht om de uitgaven sociaal domein op termijn binnen de beschikbare middelen te brengen. Dit zal op onderdelen consequenties voor inwoners hebben. Zij zullen te maken krijgen met andere type oplossingen en voorzieningen. De (toegang tot) voorzieningen kan op een andere manier worden vormgegeven. Ook zal dit leiden tot een andere wijze van sturing op de aanbieders van ondersteuning en zorg.

Samenvatting

Bestuurlijke planning financiële beheersing sociaal domein

Er zijn verschillende momenten waarop college en raad in 2020 betrokken worden bij de financiële beheersing sociaal domein. Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- Het rapport van de VNG visitatiecommissie, inclusief bestuurlijke reactie daarop;
- De perspectiefnota, waarin de doelen en resultaten voor 2021 worden benoemd
- De vaststelling van het beleidskader sociaal domein, zijnde de opdracht om te komen tot een geharmoniseerd beleidskader sociaal domein voor West Betuwe
- De begrotingsraad waarin meegenomen de discussie welke middelen vrij gemaakt worden voor het inzetten van verdere maatregelen om te komen tot financiële beheersing binnen het sociaal domein.
- Het uitvoeringsplan sociaal domein, waarin concrete invulling wordt gegeven aan het in september door de raad vastgestelde beleidskader sociaal domein.

De bestuurlijke planning van deze onderwerpen is bijgevoegd als bijlage 1.

Afwegingskaders sociaal domein

Concrete keuzes voor maatregelen volgen logischerwijs uit een beleidskader sociaal domein. Wij volgen het advies van de VNG visitatiecommissie om zo spoedig mogelijk het afwegingskader sociaal domein vast te stellen. Dit geeft een concreet handvat voor het formuleren van de maatregelen die wij in willen zetten voor de beheersing sociaal domein. Kaders voor die uitvoering staan verwoord in:

- het Herindelingsadvies West Betuwe (mei 2017),
- het coalitieakkoord 'Samen bouwen' (januari 2019),
- de vertaling van het coalitieprogramma in het College Uitvoerings Programma (CUP),
- het Bidbook West Betuwe en
- het uitvoeringsplan Wmo en Jeugd 2017-2018 "Samen op pad".

Het afwegingskader sociaal domein is aan deze documenten ontleend. Er is dus niet zozeer sprake van *nieuwe* kaders, maar van een *hernieuwde* focus op wat de gemeente West Betuwe belangrijk vindt.

In navolging van het advies van de VNG-visitatiecommissie heeft het college het afwegingskader sociaal domein op zo kort mogelijke termijn vastgesteld. Via vaststelling van het beleidskader sociaal

domein in september heeft de raad de ruimte om dit afwegingskader te bevestigen dan wel te wijzigen.

Het afwegingskader bestaat uit vijf kaders, te weten:

1. **Een sterke samenleving**
Wij maken nadrukkelijker gebruik van de kracht van de samenleving. Via kerngericht werken geven wij daar reeds invulling aan. De komende periode wordt meer dan voorheen eerst gezocht naar oplossingen binnen de eigen omgeving.
2. **Betaalbaar en efficiënt**
Wij leveren alleen noodzakelijke zorg en sturen waar mogelijk op de uitgaven. Er wordt meer gebruik gemaakt van basisvoorzieningen, minder van maatwerkvoorzieningen.
3. **Iedereen doet mee naar vermogen**
We zetten nadrukkelijker dan voorheen in op mee kunnen blijven doen in de eigen omgeving. Partners in de ondersteuning werken daarvoor nadrukkelijker dan voorheen samen, taken zijn duidelijk afgebakend en bij iedereen bekend.
4. **De inwoner centraal**
De vraag van de inwoner wordt in het grotere geheel geplaatst. We gaan over van het beantwoorden van de vraag naar een bredere fundamentele aanpak van dat wat nodig is, naar aanleiding van een gestelde vraag.
5. **Normaliseren is de basis**
Hulpvragen leiden niet altijd tot medicatie en/of behandeling. We zoeken de oplossing meer in laagdrempelige ondersteuning, minder in medicalisering van een hulpvraag.

Het afwegingskader sociaal domein is bijgevoegd als bijlage 2.

Maatregelen grip op sociaal domein

Er is een brede inventarisatie gemaakt van maatregelen die bijdragen aan financiële beheersing binnen het sociaal domein. Die maatregelen zijn te verdelen in maatregelen die nu of op korte termijn ingezet worden met de middelen die daar reeds voor beschikbaar zijn gesteld en maatregelen voor de middellange en lange termijn waarvoor vooralsnog nog geen budget beschikbaar is. Een selectie uit de maatregelen op middellange en lange termijn brengen wij in tijdens de begrotingsraad van november. De maatregelen grip op sociaal domein zijn bijgevoegd als bijlage 3.

Financiële analyse sociaal domein

Op basis van gegevens uit het verleden (2017 t/m 2019) en reeds bekende en/of geëxtrapoleerde gegevens voor de periode vanaf 2020 worden voor de korte, middellange en lange termijn blijvende forse tekorten voor het sociaal domein voorzien. Deze financiële analyse geeft een globaal inzicht in de factoren die verantwoordelijk zijn voor het ontstaan en de hoogte van de (verwachte) tekorten; ook worden voor enkele factoren globale conclusies getrokken waar mogelijkheden voor ombuigingen liggen.

Kort samengevat luiden de bevindingen als volgt:

1. De rijksmiddelen sociaal domein zijn de afgelopen jaren (2017-2019) lager gebleken dan de begrote bedragen, terwijl de begrote bedragen jaarlijks weer lager bleken te zijn dan de gerealiseerde bedragen
2. De overschrijdingen vinden vooral plaats door een toenemende vraag op het gebied van de Jeugdwet en de Wmo.
3. De verwachting is dat met name op het gebied van de Wmo de zorgvraag de komende jaren verder blijft stijgen door vergrijzing en langer thuis wonen.
4. Hogere kosten dan verwacht zijn er bij de Jeugdwet bij jeugd ambulant, jeugd GGZ en jeugdhulp residentieel. Voor jeugd ambulant en jeugd GGZ zal gezocht moeten worden naar vermindering van het aantal cliënten, voor jeugd residentieel naar verlaging van de kosten per cliënt.
5. Bij de Wmo zijn er vooral hogere kosten vanwege woningaanpassingen en Wmo-zorg ambulant.

De uitgebreide financiële analyse sociaal domein is bijgevoegd als bijlage 4.

Financiën

De beschikbare middelen Sociaal Domein zijn in 2019 met 2 miljoen overschreden ten opzichte van de bijgestelde begroting 2019. Zonder wijzigingen van beleid worden vergelijkbare of hogere bedragen voorzien voor 2020 en volgende jaren. Om die reden wordt nu een pakket aan korte termijn maatregelen voorgesteld waardoor de uitgaven (op termijn) binnen de beschikbare middelen blijven. De concrete effecten van de maatregelen zijn nu nog niet te prognotiseren. In het 2de kwartaal 2020 bereidt het college de maatregelen voor de middellange en lange termijn voor, en voorstellen voor de taakstelling sociaal domein. Deze voorstellen worden ingebracht tijdens de begrotingsraad van november. De eerste ervaringen met de korte termijn maatregelen worden gepresenteerd in de 2de bestuursrapportage.

Om een weloverwogen keuze van inzet van middelen te kunnen maken loopt de planning van de financiële beheersing sociaal domein voor een belangrijk deel gelijk op met het project West Betuwe financieel in evenwicht.

Communicatie

De raad wordt primair via de bestuursrapportages geïnformeerd over de voortgang van het traject financiële beheersing sociaal domein. In bijlage 1 staat aangegeven op welke andere momenten de raad geïnformeerd wordt.

Vervolg

Na besluitvorming over het voorstel analyse, afwegingskader en maatregelen sociaal domein in het college van 28 april 2020 is het traject gestart om te komen tot een door de raad vast te stellen beleidskader sociaal domein en uitvoeringsplan sociaal domein. Beiden worden in 2020 afgerond.

